

ОТ ХОРА
ЗА ХОРА

СДРУЖЕНИЕ ОБЩНОСТ МОСТОВЕ

Адрес за кореспонденция: Гр. София, жк. Дианабаг,
бл. 43-44, вх. 8, ап. 125, Весела Огажиева
тел.: Весела Огажиева 0888 942 737,
ел. поща: mostove.bridges@gmail.com

Изх номер: 20240304/22.03.2024

ДО:

Г-жа Деница Сачева,

Председател на Комисията по труда, социалната и демографска политика в 49-ото Народно събрание,

Г-н Костадин Ангелов,

Председател на Комисията по здравеопазването в 49-ото Народно събрание,

Г-н Николай Нанков,

Председател на Комисията по регионална политика, благоустройство и местно самоуправление в 49-ото Народно събрание,

Г-н Йордан Цонев

Председател на Комисията по бюджет и финанси в 49-ото Народно събрание,

ОТНОСНО: Законопроект за изменение и допълнение на Закон за личната помощ 49-454-01-5

Уважаеми дами и господа народни представители,

Сдружението ни е обединение на граждански активисти по правата на хората с увреждания. Като едни от хората, участвали в процеса по създаване на Закона за хората с увреждания (ЗХУ) и Закона за личната помощ (ЗЛП) и подзаконовата им нормативна база, неведнъж сме заявявали, че законите не постигат целите, за които са създадени. Те би трябвало да са отговора на националното законодателство, което хармонизира с Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания и други международни документи, по които държавата ни е страна и е поела ангажменти. Поради тези причини считаме, че националното законодателство трябва да претърпи развитие и да започне да отговаря наистина на нуждите на хората с увреждания, включително и по отношение на механизма за лична помощ. Измененията трябва да се направят след сериозни дискусии и анализи, системно, планирано и синхронизирано цялостно със законодателството на РБългария.

Разполагаме с основателни забележки по внесения законопроект 49-454-01-5 за изменение и допълнение на ЗЛП, които ще споделим по-долу. Но на първо място бихме искали да споделим малко информация относно самия закон и неговото приемане и прилагане.

Законът за личната помощ беше приет през 2018 г. в резултат от няколкомесечни протести и според управляващите тогава- набързо. За този закон обаче се говори от 15 години, последните 10 от които, при едно и също управление.

През това време не беше решен нито един от проблемите на хората с увреждания:

- крайната бедност,
- достъпната среда,
- достъпното образование във всички степени на образование,
- достъпът до трудовия пазар,
- независимия живот,
- качествената здравна грижа,
- качествените социални услуги.

Не беше подхотдено към проблемите им системно.

Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания е документ, на който се надяват всички хора с някакво увреждане и техните семейства, но без системни политики, тя остава една мечта. Без хармонизирано национално законодателство България няма да спази ангажиментите си по този международен документ. Препоръките към доклада по напредъка на България по конвенцията от 2018 г все още не са изпълнени. От 77 коментара по доклада 70 са критики с препоръки и единствената, по която е направено нещо мащабно, засягащо голям брой хора, е свързана с личната помощ.

Колко набързо да е бил приет Законът за личната помощ? 15 години различни организации искат този закон/ услуга/ механизъм, за да покрие определени нужди на хората с увреждания. През 2018 година хора с увреждания и техните близки излязоха на протести, защото нямаше какво друго да направят. Липсата на устойчиви системни политики остави хората с увреждания по периферията на обществения интерес и през последните 20 години. Темата не беше интересна за нито едно правителство, за нито една политическа сила. Мащабите на обществения казус "Хора с увреждания" и досега не могат да бъдат измерени, защото въпреки множеството информационни бази, множеството източници на информация, правителствата не намират сили и воля да анализират щетите. Правителствата не промениха подхода си към хората като към ресурс. Нито една стратегия не беше нищо повече от топ хартия. 15 години протести не са набързо, не са набързо и 5 месеца протести през 2018. През тези години се смениха много правителства и всяко оставяше недовършена работа. Всяко ново правителство започваше от самото начало. Липсата на устойчив план за развитие в сферата е причина за статуса на хората с увреждания към този момент. Както и липсата на задълбочени анализи в сферата, които са крайно необходими за формирането на адекватни политики и ефективното разходване на немалкия финансов ресурс.

Най-общо казано говорим за общност от около 1/7 от населението, за която се харчи един немалък обществен ресурс и общественият интерес е този ресурс да се управлява ефективно и да се вземат решения само когато са добре аргументирани с данни. Загадка е как едно правителство разбира кои са силните и слабите страни на съответна сфера и как формира политики. Очевидно не формира такива и не прави планове и стратегии с перспектива извън своя мандат. Кризата, която се вихри в момента, изостря ефекта върху занемарените сфери и потърпевши са най-уязвимите слоеве. За съжаление от години хората с увреждания са такъв слой.

В този ред на мисли, отново да повторим - ЗЛП трябва винаги да бъде разглеждан като част от система. Развитието на системата е предпоставка за ефективното му прилагане и постигане на целите му. Нужен е задълбочен структурен и процесен анализ на цялата сфера и единствено в този контекст може да бъде разглеждано ефективното прилагане на Закона. Регулирането на процесите в системата ще регулира и ползването на правото на лична помощ по ЗЛП.

Приетият Закон за личната помощ

Законът за личната помощ продължава да е панацея за много хора, да се залагат големи надежди на него. Необходимостта от лична помощ обаче **пряко зависи от останалата подкрепа, която човек получава – достъпна среда, лична мобилност, подкрепа в образованието, трудовата реализация, социални услуги и пр.** Освен това **необходимата подкрепа е различна по същност** за различните групи хора с увреждания – някои имат нужда от подкрепа за да отидат да работят (не много специализирана), други от подкрепа за да живеят (по-скоро от типа на здравен асистент или болногледач). Подкрепата за деца и за възрастни също е различна. Трудно може да се **унифицира** така наречената лична помощ. Както е и много трудно да се определи броят часове лична помощ, от които човек с увреждане има нужда, само на база на анкетни карти.

Затова и приетият закон **продължава да не** отговаря на нуждите на всички хора, които имат нужда от лична помощ по една или друга причина.

Внесеният законопроект 49-454-01-5 за изменение и допълнение на Закона за личната помощ

Така внесеният законопроект за изменение и допълнение на ЗЛП в основната си част предлага промени, които не са достатъчно издържани, направени са прибързано и отново без реална оценка на въздействието. Има и некоректни текстове.

Коментари по същество по предложения законопроект:

1. **§1** Предложеното отпадане от обхвата на закона на децата с над 90% втепен на увреждане без определена ЧП не е оправдано поради посочените по-горе причини относно определянето на правото на ЧП.

Склонни сме да се съгласим с предложеният текст по същество (като допълнителна т. 3, а не замяна на т. 2) поради следните съображения:

Настоявахме личната помощ да се определя спрямо **индивидуалните потребности на човека с увреждане** от такъв вид подкрепа, да не е обвързана с % от Експертното решение на ТЕЛК, тъй като всички сме наясно, че ТЕЛК не оценява адекватно възможностите на хората с увреждания и техните потребности. В Наредбата за медицинската експертиза няма конкретни и ясни критерии за определяне на чуждата помощ на хората с увреждания и това води до субективно оценяване на тази потребност. Ограничавайки обхвата на ЗЛП за постоянно единствено до хората с право на ЧП, съгласно Експертни Решения на ТЕЛК, Законът отново се бетонира като инструмент за допълнително финансиране на калпак, а индивидуалната оценка почти напълно се обезсмисля. Освен това извън обхвата на механизма остават хора, които имат нужда от подкрепа именно за да участват ефективно в обществения живот, да се образуват, да се развиват, да работят за да са пълноценни граждани.

Допускането механизмът за ЛП да подкрепя единствено хората с най-тежки увреждания, голяма част от които реално имат нужда от обгрижване, а не от подкрепа за да водят независим живот, допуска противоречие с основните принципи на закона, заложиени в чл. 2, а именно:

“Чл. 2. Законът има за цел чрез осигуряване на лична помощ да подпомогне ползвателите на лична помощ да упражняват основните си права, да имат възможности за избор, независим живот, активно включване и участие в обществото и достъп до услуги и дейности.”

Така предложеният текст обаче отваря врати за допълнителни злоупотреби и увеличаване на обхвата на закона без да има реален ефект за хората с увреждания, поради цялата порочност на системата за оценка на увреждането, която остана в основата на закона.

2. **§2** Съгласни сме, че има нужда от увеличение на максималния брой часове лична помощ, тъй като има хора, които се нуждаят от постоянна такава и в почивните дни, не само в работните. Преди да се направи тази стъпка обаче, както писахме по-горе, е необходимо да се направи анализ на прилагането на закона, оценка на въздействието, анализ на нуждите на хората с увреждания. ЗЛП е нов и скъп закон, който не би следвало да повтаря грешките на законодателството за раздаване на пари на калпак, без да има реален ефект за хората с увреждания. Предложената промяна отново увеличава обхвата на закона без да гарантира ефективност на цялостната подкрепа за човека с увреждане. Освен това така разписана тази разпоредба означава ли, че едни хора ще получават лична помощ без да минават през индивидуална оценка на потребностите, която е задължителна за всички?

3. **§3 и §4** Предложените промени дискриминират хората с различна степен на увреждане поради факта, че добавката за ЧП се предоставя на всички хора с увреждания с определена необходимост от такава.

Както по-горе писахме, смисълът и основните принципи на закона са да предоставя равни възможности на хората с увреждания да упражняват основните си права. А всъщност законът се превръща все повече в инструмент за социално подпомагане на хората с най-тежки увреждания (и раздаване на пари на калпак), за които би следвало да има други по-ефективни механизми за подкрепа.

1. **§5** Считаме за абсолютно излишно въвеждането на т. 5 и т. 6 в Чл. 25, ал. 1. Няма нужда от допълнителна административна тежест за асистентите чрез въвеждане на излишни изисквания, които се припокриват с настоящия текст на закона. Настоящият текст на чл. 25, ал. 1, т. 2 поставя достатъчно ясно изискване към асистентите за липса на подсъдност за престъпления от общ характер, и липсата на налагани мерки за защита по ЗЗДН.

„2. (доп. - ДВ, бр. 103 от 2020 г., в сила от 01.01.2021 г.) осъждано за умишлено престъпление от общ характер и спрямо него като извършител на домашно насилие не са налагани мерки за защита по Закона за защита от домашното насилие на ползвател на лична помощ.“

Освен това посочените в т. 5 и т. 6 регистри не са създадени, което ще е пречка за изпълнение на условията от страна на асистентите. И макар да има нормативно определен срок за създаването им, не е ясно кога ще се случи това с оглед на политическата обстановка в страната в последните месеци.

Съгласни сме текстът да остане в този вид:

„Чл. 25 (1) Асистентът е лице, което не е:

- 1. поставено под запрещение;*
- 2. лице с увреждания с издадено решение от ТЕЛК с чужда помощ;*
- 3. осъждано лице за престъпление от общ характер;*
- 4. лице с наложени мерки като извършител по Закона за защита от домашно насилие.“*

В обобщение бихме заключили, че предложените промени по текстовете не носят стойност по отношение на постигането на основните цели на закона. Коментарите ни по същество далеч не изчерпват забележките, които имаме по закона и неговото прилагане. Прави впечатление, че цялостно предложенията в Законопроекта за изменение и допълнение на ЗЛП са недостатъчно обосновани, без аргументите, които би дал един детайлен анализ. Не се следва визия, в която един модерен закон се развива на базата на опита по прилагането му. Колкото и консервативна

ОТ ХОРА
ЗА ХОРА

СДРУЖЕНИЕ ОБЩНОСТ МОСТОВЕ

Адрес за кореспонденция: Гр. София, жк. Дианабаг,
бл. 43-44, вх. 8, ап. 125, Весела Огажиева
тел.: Весела Огажиева 0888 942 737,
ел. поща: mostove.bridges@gmail.com

система да е законодателството, един подобен закон, който е част от система би трябвало да отразява промените в средата, обществото и динамиката в развитието на социалната система.

Призоваваме усъвършенстването на този закон да бъде направено професионално и да следва най-добрите практики на законотворческия процес. Промените в ЗЛП трябва да са в синхрон и да са следствие на цялостни промени в системата за оценка на уреждането и осигуряване на комплексна подкрепа за човека с увреждане.

Притеснени сме от факта, че вече няколко години този закон е заложен на популизъм и дезинформация. Липсата на политическа воля го поставя в ролята на разменна монета между политически опоненти. Напомняме, че увреждането няма цвят и политическа окраска. Решаването на тежки социални и обществени проблеми, които определят живота на хората с увреждания, без тяхно участие противоречи на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, ратифицирана от Република България още през 2012.

С уважение,

Весела Одажиева
Председател на УС на
СДРУЖЕНИЕ ОБЩНОСТ МОСТОВЕ

гр. София

22.03.2024 г.